

Beredskabsplan og handleguide ved vold og seksuelle overgreb mod børn

Indholdsfortegnelse

Forord.....	1
Det skal du vide om vold og seksuelle overgreb.....	3
Definition af begreber.....	3
Definition af seksuelle overgreb.....	3
Digitale krænkelser.....	4
Faktaboks.....	4
Definition af fysisk og psykisk vold.....	5
Faktaboks.....	6
Børn og unge med handicap.....	6
Børn og unge anbragt udenfor hjemmet.....	6
Børns overgreb mod andre børn.....	7
Børns tegn og signaler – hvad skal du lægge mærke til.....	7
Fysiske tegn.....	9
Psykiske tegn.....	10
Adfærdsmæssige tegn.....	11
Tidlige forebyggelse og opsporing af vold og seksuelle overgreb.....	12
Underretningspligten.....	12
Forældresamarbejde og inddragelse.....	13
Handlingsvejledning til medarbejdere.....	13
Litteraturliste.....	17

Forord

Haderslev Kommune har udarbejdet en beredskabsplan til forebyggelse, tidlig opsporing og behandling af sager, hvor der er mistanke, bekymring eller viden om vold og seksuelle overgreb mod børn og unge.

Haderslev kommunes beredskabsplan skal sikre at alle ansatte kender deres rolle og ansvar i forhold til at opdage og handle på mistanke om vold og seksuelle overgreb mod børn og unge.

Beredskabsplanen omhandler overgreb mod børn og unge under 18 år begået af nære omsorgspersoner, overgreb begået af børn og unge og overgreb begået af ansatte eller ukendte.

Vold og seksuelle overgreb kan have vidtrækkende konsekvenser for børn og unge. Som fagpersoner i Haderslev Kommune har vi ansvaret for at beskytte børn og unge og bidrage til, at vi så tidligt som muligt bliver opmærksomme på og reagerer, hvis børn og unge udsættes for vold eller seksuelle overgreb.

Beredskabsplanen skal sikre, at alle ansatte, som arbejder direkte med børn og unge i Haderslev Kommune, kender og anvender kommunens beredskab ved mistanke, bekymring eller viden om vold og seksuelle overgreb mod børn og unge.

Denne beredskabsplan giver for det første en baggrundsviden, som du som ansat har brug for, for at opdage vold eller seksuelle overgreb. For det andet er beredskabsplanen en guide til, hvordan du skal handle, hvis du får mistanke om eller kendskab til, at et barn har været udsat for vold eller seksuelle overgreb. Planen beskriver en hurtig, ensartet og professionel håndtering af mistanke om vold eller seksuelle overgreb mod børn.

Beredskabsplanen er opbygget med en detaljeret indholdsfortegnelse, som gør det muligt at finde de relevante afsnit i en konkret situation. På side 13 finder du selve handlevejledningen med konkrete anvisninger i forhold til, hvordan du skal forholde dig i forskellige opståede situationer.

Det skal du vide om vold og seksuelle overgreb

Overgreb kan foregå i mange arenaer i barnets og den unges hverdag f.eks. i de fysiske omgivelser børn og unge færdes i og via de sociale medier.

Ethvert tilfælde, hvor der er mistanke om vold eller seksuelle overgreb, skal tages alvorligt. Forskning viser, at færre end 10 % af de børn, som har været udsat for seksuelle overgreb, henvender sig til professionelle for at fortælle det. Det er derfor helt centralt, at professionelle har den nødvendige faglige viden om, hvordan de bedst muligt opfanger børns tegn og reaktioner og understøtter deres mulighed for at fortælle om eventuelle overgreb. Det er samtidig vigtigt at være opmærksom på, at uanset om mistanken viser sig grundløs eller ikke får et retsligt efterspil, er der stadig et barn eller en ung, der har udvist signaler eller tegn, der tyder på, at det har været udsat for vold eller seksuelle overgreb. Et barn, der udviser sådanne signaler, er et barn i mistrivsel, der har behov for professionel hjælp.

Definition af begreber

For at kunne opdage tegn på vold og seksuelle overgreb og reagere relevant på viden eller mistanke derom er det nødvendigt, at man klart har defineret, hvad der forstås ved begreberne og de relaterede emner. I beredskabsplanen tages udgangspunkt i de definitioner på vold og seksuelle overgreb, som Socialstyrelsen anvender (Socialstyrelsen, 2014).

Definition af seksuelle overgreb

" Et seksuelt overgreb er en handling rettet mod et barn, hvor en voksen, et andet barn eller ung i kraft af magt, ansvar eller ved at have opnået en tillidsfuld relation udnytter barnet til at indgå i aktiviteter. Seksuelle overgreb skader barnet og bringer barnets udvikling og sundhed i fare. Desuden skades barnets evne til at indgå tillidsfuldt i relationer og danne et positivt selvbillede." (Socialstyrelsen.dk)

Et seksuelt overgreb kan involvere fysisk kontakt – f.eks. at krænkeren berører bestemte dele af offerets krop eller opfordrer til at deltage i seksuelle handlinger. Overgreb kan f.eks. også være, at offeret tvinges til at klæde sig af, tvinges til at se på pornografiske billeder, at krænkeren blottes sig, eller at offeret udsættes for seksuel chikane.

Der er således tale om overgreb, når:

- den voksne udnytter et barns tillid
- den seksuelle handling krænker barnets integritet
- det er en handling, som barnet ikke kan forstå eller misforstår, og som barnet ikke er modent til at give samtykke til eller er i stand til at sige fra overfor
- det seksuelle overgreb er udtryk for den voksnes behov og sker på den voksnes betingelser

Digitale krænkelser

Seksuelle krænkelser på nettet har flere udtryksformer. Internetrelaterede krænkelser sker som oftest i barnet eller den unges nære digitale omgivelser.

Eksempler på digitale seksuelle grænseoverskridelser kan være:

- Trusler eller tvang om deling af billeder og film eller trusler af anden slags, f.eks. " Jeg sender alle billederne til din familie, hvis du ikke sender mig flere"
- At blive eksponeret til et seksualiseret sprog eller at få tilsendt billeder (f.eks. dickpics) og film med seksualiseret eller voldeligt indhold
- Bytte og salg af seksuelle tjenester
- Opbevaring og deling af overgrebsbilleder/film af børn eller seksualiserende billeder/film af børn
- At blive presset til at foretage seksuelle handlinger foran et web- eller mobilkamera, som f.eks. at posere, strippe, beføle eller foretage samlejelignende handlinger (Januscentret.dk).

Faktaboks

Det er strafbart, at:

§ 210 – incest Have samleje eller andet seksuelt forhold med en slægtning i nedstigende linje eller en søskende. Adoptionsforhold sidestilles med biologisk slægtskab

§ 216 – voldtægt Tiltvinge sig samleje eller andet seksuelt forhold ved vold eller trussel om vold eller ved anden ulovlig tvang eller med en person, der befinder sig i en hjælpeløs tilstand. Samleje eller andet seksuelt forhold med et barn under 12 år anses for voldtægt.

§ 222 – børn under 15 år Have samleje eller andet seksuelt forhold med et barn under 15 år

§ 223-224 – børn under 18 år Have samleje eller andet seksuelt forhold med en person under 18 år, der er den skyldiges stedbarn eller plejebarn eller er betroet den pågældende til undervisning eller opdragelse. Have samleje eller andet seksuelt forhold med en person under 18 år under groft misbrug af en alders- og erfaringsmæssig overlegenhed eller mod betaling eller løfte om betaling

§ 219 – anbragte børn og unge Have samleje eller andet seksuelt forhold med personer, der er optaget i døgninstitution eller opholdssted for børn og unge, hvis man er ansat eller tilsynsførende ved stedet.

§§ 226, 227 og 235 – børneporno Optage, købe, besidde eller udbrede pornografiske fotografier, film el.lign. af en person under 18 år

§ 232 – blufærdighedskrænkelse Krænke andres blufærdighed ved uanstændig opførsel af seksuel karakter og af en vis grovhed. Omfattet er f.eks. beføling, kys, verbal uterlighed, beluring, exhibitionisme, forevisning af pornografiske billeder mv

Definition af fysisk og psykisk vold

Fysisk og psykisk vold samt vold i nære relationer kan have vidtrækkende konsekvenser for børn og unge.

I 1997 blev forældrenes revselsesret overfor deres børn afskaffet. Alligevel er en stor del af børn og unge udsat for vold i hjemmet. I 2019 blev det gjort strafbart at yde psykisk vold i nære relationer.

Børn risikerer alvorlige fysiske og psykiske skader, når de udsættes for vold eller er vidne til vold i familien. Det kan være lige så skadeligt for børn at overvære vold mod deres nære f.eks. deres mødre, som selv at blive udsat for vold.

*" **Fysisk vold i nære relationer** er en handling eller hændelse, hvor forælderen, den primære omsorgsgiver eller den fagperson eller frivillige, i hvis varetægt barnet er overladt, smerter eller skader barnet og krænker dets integritet fysisk og psykisk. Volden kan komme til udtryk ved handlinger som f.eks. at slå, sparke, ruske, bide, kvæle, skolde, brænde eller forgifte barnet. Volden kan være en intenderet handling eller ske i affekt. Der kan være tale om en enkeltstående handling eller gentagne episoder. Fysisk vold er ødelæggende for, eller forhindrer udviklingen af et positivt selvbillede hos barnet, og bringer dets udvikling og sundhed i fare."*

*" **Psykisk vold i nære relationer** er et gentaget mønster af handlinger eller hændelser, hvori forælderen eller den primære omsorgsgiver formidler til barnet, at det f.eks. er værdiløst, mislykket, utilstrækkeligt, uelsket eller uønsket. Psykisk vold kan komme til udtryk gennem verbale og nonverbale handlinger, der afviser og nedgør barnet; der udnytter og opfordrer til asociale adfærd; truer og skræmmer det; eller ved at isolere barnet, så det frarøves muligheden for at få sit behov for samspil med andre opfyldt. Den psykiske vold kan være begået af personer i barnets hjem eller af fagpersoner eller frivillige, i hvis varetægt barnet befinder sig. Psykisk vold er ødelæggende for, eller forhindrer udviklingen af et positivt selvbillede hos barnet, og bringer dets udvikling og sundhed i fare."*

*" **At overvære vold** er, når et barn ser, hører, mærker eller på anden måde oplever, at en forælder eller en anden primær omsorgsgiver udøver fysisk eller psykisk vold mod den anden forælder eller søskende. At overvære vold kan også være, når et barn latent oplever optræk til fysisk eller psykisk vold eller eftervirkningerne af voldsepisoden. At overvære vold er ødelæggende for, eller forhindrer udviklingen af et positivt selvbillede hos barnet, og bringer dets udvikling og sundhed i fare."*

(Socialstyrelsen.dk)

Faktaboks

Det siger loven om vold:

Revselsesretten blev afskaffet i Danmark i 1997. Forældreansvarsloven fastslår nu, at et barn har ret til omsorg og tryghed. Børn skal behandles med respekt for deres person, og de må ikke udsættes for legemlig afstraffelse eller anden krænkende behandling.

I straffeloven er vold opdelt i en række kategorier af strafbare handlinger, der normalt betegnes "psykisk vold" (§ 243) "almindelig vold" (§ 244) "vold af særlig rå, brutal eller farlig karakter" (§ 245) og "vold med døden/alvorlige skader til følge" (§ 246).

Fysisk vold kan f.eks. være slag, spark, brændemærkning, skoldning, kvælertag eller anden form for straf, hvor barnet rammes direkte på kroppen. Det kan være voldsom rystelse og rusk af mindre børn, hvilket kan føre til hjerneskader.

Omskæring af kvinder og piger er særskilt strafbart, uanset om der er givet samtykke, straffelovens § 245a.

Omskæring af drengebørn anses tilsvarende som vold, når det ikke udføres af en autoriseret læge

Børn og unge med handicap

Børn og unge med handicap er en bred betegnelse for en uhomogen gruppe af børn og unge. Betegnelsen spænder fra børn, der har en mindre funktionsnedsættelse og som klarer sig med enkle former for støtte, til børn, der har indgribende funktionsnedsættelser og behov for alternativ kommunikation, hjælpemidler, særlig tilrettelagt pleje og omfattende støtte.

I de seneste år har en række danske undersøgelser skabt opmærksomhed om, at børn og unge med handicap i højere grad end børn og unge uden handicap er udsat for eller i risiko for at være udsat for vold eller seksuelle overgreb.

Barnets handicap kan udgøre en særlig faglig udfordring når det gælder opsporing af seksuelle overgreb. Måske har barnet vanskeligt ved at kommunikere med omverdenen, og fagpersoner kan have vanskeligt ved at tolke adfærd, tegn og reaktioner.

Det er derfor af væsentlig betydning, at fagpersonen kender barnets handicap og barnets mulighed for at kommunikere.

Udgangspunktet er, at man som fagperson skal være opmærksom på de samme tegn og reaktioner hos børn og unge med handicap som ved børn og unge generelt (Socialstyrelsen, 2014, s.8).

Børn og unge anbragt udenfor hjemmet

I Danmark er 1 pct. af alle 0-17-årige anbragt uden for hjemmet. Det svarer til ca. 12.000 børn og unge (Vive.dk).

Flere undersøgelser peger på en mulig sammenhæng mellem børns vanskelige opvækstvilkår og risikoen for, at de bliver udsat for seksuelle overgreb. Undersøgelserne viser, at børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, er i to til tre gange større risiko for at blive udsat for seksuelle overgreb.

Manglende stabilitet og omsorg fra forældrenes side under opvæksten betyder, at de anbragte børn og unge kan have særlige behov for omsorg og opmærksomhed. I sig selv kan dette øge deres sårbarhed og risiko for at blive udsat for seksuelle overgreb, der måske begynder som eller forveksles med interesse, varm og omsorg.

Desuden har en del af børnene i opvæksten oplevet grænseoverskridende adfærd fra voksnes side, hvilket kan medføre, at de ikke kender deres egne grænser særlig godt og generelt har svært ved at sætte grænser i forhold til andre. (Socialstyrelsen 2014:8)

Børns overgreb mod andre børn

I de senere år har det været stigende opmærksomhed på børn og unge der begår seksuelle overgreb mod andre børn. Undersøgelser peger på, at op mod en tredjedel af alle kendte overgreb bliver begået af en person under 18 år.

Som professionel kan man ofte være i tvivl om, hvor grænsen mellem børns og unges normale, sunde seksuelle udvikling og adfærd og en grænseoverskridende eller krænkende adfærd går. Ifølge Januscenteret, (behandlingssted for unge krænkere), skal man som professionel være opmærksom på tegn og signaler fra børnene. Børn fortæller ofte indirekte, at de mistrives. Børn og unge har brug for en kompetent voksen, der tager initiativ, og handler på de tegn og udsagn, barnet viser omverdenen. Det gælder både ofre og krænkere.

Børn og unge skal ikke selv være ansvarlige for at gøre opmærksom på, at de udsættes for seksuelle overgreb. Professionelle skal så tidligt som muligt sørge for at være opmærksomme på reaktioner og signaler, som kan være udtryk for, at et barn udsættes for overgreb – eller udsætter andre for det. Som professionel skal man/du reagere på det, man ser og hører. Det er en falsk antagelse, at børn selv fortæller, når de er klar. Det er svært for børnene at få det sagt højt, og det kræver derfor en kompetent voksen, der tør spørge og handle.

Januscenteret har udviklet et værktøj, som kan benyttes, hvis der er tvivl om, hvordan man skal tackle den seksuelle adfærd, som barnet eller den unge viser (Januscentret.dk/bekymringsbarometer)

Børns tegn og signaler – hvad skal du lægge mærke til

Børns tegn og signaler kan være komplekse og flertydige. Der kan indgå både somatiske, psykologiske og sociale aspekter i et barns bekymrende adfærd eller mistrivsel. Når et barn udviser bekymrende adfærd eller tegn kan der være mange grunde. Det er vigtigt at være opmærksom på, at tegn på mistrivsel kan vise sig ved en række belastende oplevelser i barnets tilværelse som f.eks. skilsmisse, et nært familiemedlems sygdom eller død, skoleproblemer med mere. Manglende trivsel kan også være udtryk for, at barnet ikke får dækket sine fundamentale udviklingsbehov.

Derfor er det hverken muligt eller hensigtsmæssigt at udarbejde en facitliste, der rummer tegn og reaktioner, som kan bruges som en tjekliste, når man har en mistanke om overgreb og er i tvivl. Beskrivelsen af **mulige** tegn og reaktioner skal læses som opmærksomhedspunkter, og de skal sættes i forhold til den viden man i øvrigt har om det konkrete barn og dets familie og relationer.

Hvor gammel er barnet? Hvor modent er barnet? Hvordan er barnets livsvilkår, og i hvilken kontekst kommer barnets mistrivsel eller bekymrende adfærd til udtryk, og hvad har barnet eventuelt selv konkret givet udtryk for.

Det er meget få tegn og reaktioner som er specifikke for de tre overgrebsformer: fysisk vold, psykisk vold og seksuelle overgreb. Børn kan opleve overgreb uden at udvise tegn og reaktioner, eller reaktionerne kan vise sig måneder eller år efter de traumatiske hændelser. Særligt psykisk vold kan være svært at identificere, fordi den ikke efterlader synlige mærker.

I oversigten på de kommende sider beskrives mulige tegn og reaktioner på henholdsvis fysisk og psykisk vold samt seksuelle overgreb. Oversigten kan bidrage til at skærpe opmærksomheden. Der skelnes mellem fysiske, psykiske og adfærdsmæssige tegn og reaktioner.¹

---

¹ Oversigten er udviklet af Socialstyrelsen, SISO, og er baseret på eksisterende viden om tegn og reaktioner ved fysisk vold og seksuelle overgreb. For psykiske vold er oversigten udarbejdet af SISO på baggrund af VIVE's rapport (2020): Psykisk vold mod børn i hjemmet.

Fysiske tegn

	Mulige tegn og reaktioner ved fysisk vold	Mulige tegn og reaktioner ved psykisk vold	Mulige tegn og reaktioner ved seksuelle overgreb
Fysiske tegn	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Mærker efter slag ➤ Brandmærker ➤ Mærker efter kvælingsforsøg ➤ Knoglebrud ➤ Shaken baby-syndrom ➤ Hyppige skadestuebesøg ➤ Psykosomatiske smerter ➤ Søvnvanskeligheder ➤ Overreaktion på pludselige bevægelser og lyde 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Fysiske og adfærdsmæssige udviklingsforstyrrelser ➤ Allergier, astma og andre åndedrætslidelser ➤ Livsbetinget risikoadfærd i ungdomsårene 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rødme, kløe, rifter ved kønsdele ➤ Sår/revner i mund og mundvige og sår/skader i mundhulen ➤ Underlivslidelser ➤ Manglende kontrol og vandladning og afføring ➤ Mave -og fordøjelsesproblemer ➤ Søvnvanskeligheder ➤ Vanskeligheder med kropslig kontakt, berøring, manglende blufærdighed ➤ Psykosomatiske smerter ➤ Mangelfuld eller overdreven personlig hygiejne ➤ Påfaldende krops lugt af eksempelvis sæd ➤ Tidlig seksuel aktivitet ➤ Tidlig graviditet og abort ➤ Forsøge på at tilbageholde fysisk udvikling ➤ Vanskeligheder ved at synke, og bestemte fødevarer kan vække ubehag

Psykiske tegn

	Mulige tegn og reaktioner ved fysisk vold	Mulige tegn og reaktioner ved psykisk vold	Mulige tegn og reaktioner ved seksuelle overgreb
Psykiske tegn	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tristhed/tavshed ➤ Indadvendthed/isolation ➤ Utryk tilknytning ➤ Mistillid til andre ➤ Dissociation, og barnet kan være virkelighedsfjernt ➤ Lav selvfølelse/selværd ➤ Hjælpeløshed, magtesløshed ➤ Depression ➤ Angst ➤ Vanskeligheder ved at løsrive sig fra forældre/eller barnet løsriver sig for hurtigt ➤ PTSD-symptomer 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Angst ➤ Depression ➤ Negativ selvforståelse ➤ Følelsesmæssig ustabilitet ➤ Selvdestruktiv adfærd, herunder spiseforstyrrelser og stofmisbrug 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tristhed/tavshed ➤ Indadvendthed/isolation ➤ Utryk tilknytning ➤ Mistillid til andre ➤ Dissociation, og barnet kan være virkelighedsfjernt ➤ Lav selvfølelse/selværd ➤ Hjælpeløshed, magtesløshed ➤ Depression ➤ Angst ➤ Uforklarlig gråd ➤ Mareridt, PTSD-symptomer ➤ Skyldfølelse ➤ Skamfølelse ➤ Begyndende depression ➤ manglende identitetsfølelse ➤ Barnet kan være forstyrret omkring kønsidentitet ➤ Barnet kan være hemmelighedsfuldt og/eller skamfuldt ➤ Oplevet mangel på sammenhæng ➤ Identitetsvanskeligheder

Adfærdsmæssige tegn

	Mulige tegn og reaktioner ved fysisk vold	Mulige tegn og reaktioner ved psykisk vold	Mulige tegn og reaktioner ved seksuelle overgreb
Adfærdsmæssige tegn	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ændring i adfærd ➤ Vanskeligheder med at håndtere konflikter ➤ Udadreagerende og/eller aggressiv adfærd ➤ Påklædning – skjuler blå mærker ➤ Overtilpassethed – " små voksne" ➤ Koncentrationsvanskeligheder ➤ Indlæringsvanskeligheder ➤ Tab af kompetencer ➤ Hyperaktivitet, hypersensitivitet ➤ Selvdestruktiv adfærd, spiseforstyrrelser, misbrug ➤ Selvforskyldt smerte, barnet kan banke hovedet ind i ting, trække hår/vipper af 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Social fobi ➤ Nedsat social kompetence ➤ Manglende empati over for andre ➤ Aggressiv og voldelig adfærd ➤ Normoverskridende adfærd ➤ Forringet indlæring, og præstationer på trods af tilstrækkelige evner ➤ Skoleproblemer på grund af manglende tilpasning og impuls kontrol 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ændring i adfærd ➤ Udadreagerende og/eller aggressiv, kan mobbe andre ➤ Seksualiseret adfærd ➤ Vanskeligheder ved at skelne mellem almindelig kontakt og seksualiserende adfærd ➤ Overdreven/ tvangspræget onani ➤ Koncentrations- og indlæringsvanskeligheder ➤ Lege, som viser seksuel aktivitet, der ligger ud over det forventelige af et barn på det givne alderstrin eller mentale stadie ➤ Regredierende adfærd og tab af kompetencer ➤ Hyperaktivitet ➤ Følelse af frustration og vrede ➤ Frygt/modvilje mod bestemte personer/steder ➤ Selvdestruktiv adfærd, spiseforstyrrelser, misbrug ➤ Selvforskyldt smerte, barnet kan banke hovedet ind i ting, trække hår/vipper af ➤ Udvikling af specielt kropssprog, kropsholdning, gangart, påklædning ➤ Umotiveret gråd ➤ Selvmordstanker

Tidlige forebyggelse og opsporing af vold og seksuelle overgreb

Det er skadeligt for børn at blive udsat for fysisk og psykisk vold og seksuelle overgreb, og derfor er det vigtigt, at overgreb opdages og stoppes så tidligt som muligt.

Det kan være vanskelig og komplekst at opspore overgreb mod børn. Det er derfor vigtigt, at I som medarbejder i Haderslev kommune har faglig viden, dels om hvilke forhold I skal være opmærksomme på, dels om de processer der indgår i afdækningen af et overgreb både for jer som medarbejder som for barnet.

Høj faglighed og åbenhed omhandler ikke kun viden og opmærksomhed på om vold og seksuelle overgreb i sig selv, men også om hvordan vi omgås hinanden i hverdagen, I den sammenhæng er det vigtigt at have fokus på samværsformerne mellem børn og voksne i institutionen, skolen med mere. Dette betyder, at I skal have fokus på kulturen på jeres arbejdsplads,

Faglig opmærksomhed på grænseoverskridende og uhensigtsmæssig samværsformer både verbalt og nonverbalt som kropsligt er centralt i indsatsen for at forebygge og opspore om der begås overgreb eller et barn eller ung har oplevet noget, der ligger inden for tolkning af et overgreb.

Nogle af de spørgsmål, som I f.eks. kunne stille for at sætte emnet på dagsordenen og refleksion i gang på jeres arbejde, kunne være:

- Har vi på institutionen den nødvendig viden om børns seksualitet?
- Hvordan reagerer og handler man selv, når man får mistanke om overgreb (det indvendige kik)?
- Hvilket sprog og tone anvender I voksne indbyrdes – og i forhold til børnene?
- Hvornår har vold en karakter, hvor vi skal reagere?
- Er det i orden at forældre taler grimt og nedsættende til deres børn? Eller taler hårdt til barnet i en opkørt situation?
- Hvordan er normerne omkring sprog og omgangsformer børn/unge imellem?
- Hvornår er I som fagpersonale sammen med børn/unge, og hvordan er I det?
- Hvornår er et større barns fysiske interesser for et mindre barn naturligt og i orden?

Underretningspligten

Enhver person der får kendskab til, at et barn eller en ung under 18 år udsættes for vanrøgt eller andre forhold, som er til fare for barnets udvikling og sundhed har pligt til at underrette kommunen. Det kan blandt andet være situationer, hvor en borger/medarbejder bliver bekendt med, at barnet eller den unge udsættes for vold, mishandling eller seksuelle overgreb.

Derudover har personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv skærpet underretningspligt i henhold til servicelovens § 153, som går forud for tavshedspligten. Underretningspligten er personlig.

Vær opmærksom på, at den personlige underretningspligt gælder uanset faglige uenigheder, eller at leder ikke vil foretage en underretning. Du kan altid søge vejledning om underretningspligt i Familierådgivningen.

Forældresamarbejde og inddragelse

I Haderslev Kommune vægtes det højt, at der fra skole, daginstitution eller lignende etableres et godt samarbejde med forældrene

Ved inddragelse af barnet eller den unge og forældrene, er der større mulighed for at etablere et positivt samspil, og ved at gå i dialog og vise respekt og forståelse for deres ønsker, skabes et større ejerskab til de beslutninger, der træffes. Derfor er et godt forældresamarbejde og - inddragelse som regel det bedste udgangspunkt, når barnets trivsel skal sikres.

I forbindelse med vold og seksuelle overgreb er der dog en undtagelse. Så hvis viden eller mistanke om vold og seksuelle overgreb retter sig mod en eller begge forældre eller en med et forældre lignende forhold til barnet, må forældrene **ikke** orienteres.

Serviceovens § 49a, også kaldet SSD-reglen, giver hjemmel til at tale sammen uden forældrenes samtykke i disse situationer.

Handlingsvejledning til medarbejdere

Her kan du læse, hvordan du som medarbejder i Haderslev Kommune skal handle, hvis du er bekymret for, har mistanke om eller har viden om vold eller seksuelle overgreb begået mod et barn eller en ung.

Hvornår skal du reagere?

Står du i en situation, hvor du overvejer, om et barn har været udsat for vold eller seksuelle overgreb, kan du let komme i tvivl om, hvorvidt du skal gå videre med din mistanke.

Ingen mistanke er for lille til, at du skal holde den for dig selv. Det kan være netop din observation, der får brikkerne til at falde på plads i en anden sammenhæng.

Du skal altid dele en bekymring, mistanke eller konkret viden med din nærmeste leder, som herefter handler på sagen.

Få sparring omkring din bekymring

Hvis du som leder er i tvivl om, hvordan du skal handle på en bekymring, er du altid velkommen til at kontakte Familierådgivningens Modtagelse på telefon: 74 34 11 11 og få sparring omkring din bekymring.

Familierådgivningens Modtagelse har kendskab til de særlige forhold, der gør sig gældende i sager som disse – herunder korrekt sagshåndtering og samarbejdet med politiet.

Bekymring, mistanke eller konkret viden?

For at kunne forebygge, observere og reagere på viden eller mistanke om vold og seksuelle overgreb, er det nødvendigt at skabe en fælles forståelse af og viden om, hvordan vi forstår de konkrete observationer, og hvordan der skal handles.

Når vi taler om vold og seksuelle overgreb mod børn og unge arbejder vi med tre forskellige vidensniveauer:

- Bekymring
- Mistanke
- Konkret viden

Hvad er en bekymring?

En bekymring er en diffus oplevelse af, at der er signaler på mistrivsel hos et barn eller i dets familie. Her er der ikke tale om konkret viden om konkrete handlinger begået af en bestemt person.

Det kan være du har observeret et enkelt eller få tegn og signaler på overgreb hos et barn, men der er også andre nærliggende forklaringer på, hvorfor barnet udviser disse tegn og signaler. En bekymring beskrives ofte som en mavefornemmelse uden noget faktisk at hænge den op på, men det er vigtigt at forfølge en bekymring.

Sådan handler vi på en bekymring

Er du bekymret for et barn eller ung, skal du altid kontakte din nærmeste leder. Din nærmeste leder vil herefter kontakte en socialrådgiver fra Familierådgivningen for råd og vejledning i den konkrete sag.

Familierådgivningen vil herefter indlede et samarbejde, som fortsætter, indtil bekymringen er ophørt eller indtil bekymringen er vokset til mistanke.

Samarbejdet kan bestå af faglig sparring og rådgivning, men også være konkret hjælp til at tage den svære samtale med forældrene, konkrete observationer eller anden form for handling.

Hvad er en mistanke?

Mistanke skal forstås som mere end blot en bekymring. Det kan fx være, at du har observeret flere tegn og signaler på vold og overgreb mod barnet, barnets udsagn om mistænkelige hændelser, som har fundet sted eller observationer og udsagn fra andre.

En bekymrende adfærd kan være observeret over tid, og en mistanke kan beskrives som "alarmklokker der begynder at ringe".

Sådan handler vi på en mistanke

Hvis du har mistanke om, at et barn eller en ung har været udsat for vold eller overgreb, skal du drøfte din mistanke med din nærmeste leder. Din leder vil herefter kontakte akutvagten i Familierådgivningen på telefon: 74 34 11 11.

Udenfor Familierådgivningens åbningstid skal din leder kontakte politiet på telefon: 114. Politiet tilkalder herefter den sociale døgnvagt.

Hvad er konkret viden?

Konkret viden kan fx være:

- Observationer eller udsagn fra et barn/en ung
- Tilståelse fra krænkeren
- Observationer eller udsagn fra vidner

Hvis et barn eller en ung fortæller om et overgreb, skal det behandles som konkret viden, selvom der ikke er beviser i rettens forstand.

Sådan handler vi på konkret viden

Hvis du har konkret viden om, at et barn eller en ung har været udsat for vold eller overgreb, skal du straks kontakte din nærmeste leder. Din leder vil herefter kontakte modtagelsen i Familierådgivningen på telefon: 74 34 11 11.

Udenfor Familierådgivningens åbningstid skal din leder kontakte politiet på telefon: 114. Politiet tilkalder herefter den sociale døgnvagt.

Hvis du som leder er i tvivl

Hvis du som leder er i tvivl om, hvordan du skal handle på en bekymring, er du altid velkommen til at kontakte modtagelsen i Familierådgivningen på telefon: 74 34 11 11 og få sparring omkring din bekymring. Modtagelsen i Familierådgivningen har kendskab til de særlige forhold, der gør sig gældende i sager som disse – herunder korrekt sagshåndtering og samarbejdet med politiet.

Særligt ved vold og overgreb begået af en ansat

Hvis du er bekymret for, har mistanke eller konkret viden om, at en af dine kolleger har begået vold eller overgreb mod et barn eller en ung, skal du gøre følgende:

1. Kontakt din nærmeste leder og orientere ham eller hende om din bekymring, mistanke eller viden.

Hvis din mistanke er rettet mod din nærmeste leder, skal du i stedet henvende dig direkte til den relevante chef for dit område.

2. Din leder kontakter umiddelbart herefter chefen for jeres område.
3. Chefen for det pågældende område nedsætter herefter et kriseberedskab, som består af:
  - Chefen
  - Lederen
  - Direktøren for Social og Sundhed
  - Direktøren for Børn og Kultur
  - Chefen for Sekretariat, Udvikling og Personale
  - Lederen af Kommunikationsteamet
  - Politiet

Kriseberedskabet sørger for, at:

- Drage omsorg for barnet og dets familie
- Koordinere håndteringen af den ansatte, som er under mistanke
- Politianmelde den ansatte, hvis det vurderes nødvendigt
- Orienter borgmester, forældregruppe, pressen med flere

Vigtige telefonnumre

- **Familierådgivningen**

Telefon: 74 34 11 11

Uden for arbejdstid kontaktes politiet på telefon: 114, som tilkalder den sociale døgnvagt.

- **Børn og Ungechef**

Henning Riistofte

Telefon: 23 84 74 17

- **Dagtilbudschef**

Thomas Vestergaard Andersen

Telefon: 21 57 34 48

- **Skolechef**

Line Dudal Lauridsen

Telefon: 51 94 38 99

Litteraturliste

Socialstyrelsen: Den professionelle tvivl. SISO 2014

VIVE: Psykisk vold mod børn i hjemmet. Socialstyrelsen, 20219

www.januscentret.dk

www.januscentret.dk/bekymringsbarometer

[Overgreb mod børn og unge – Socialstyrelsen - Viden til gavn](#)

[Tegn og reaktioner på vold – Socialstyrelsen - Viden til gavn](#)

[VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd - VIVE](#)

www.vive.dk/da/temaer/anbragte-boern-i-danmark/fakta-om-anbringelser

Trivselsguiden: [Haderslev Kommunes trivselsportal \(alldialogue.dk\)](http://Haderslev Kommunes trivselsportal (alldialogue.dk))

Red Bull

O'NEILL

Haderslev
Kommune

Haderslev Kommune
Christian X's Vej 39
6100 Haderslev

www.haderslev.dk
23/738. August 2023